

Justitiedepartementet

Begäran om yttrande över Straffbarhetsåldern, SOU 2025:11

Er beteckning: Ju 2025/00206

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Dalarnas län (fortsättningsvis Länsstyrelsen) yttrar sig över slutbetänkandet Straffbarhetsåldern (SOU 2025:11).

Länsstyrelsen anser att utredningen är väl genomarbetad utifrån olika perspektiv. Länsstyrelsen har förståelse för behovet av att stärka det straffrättsliga systemets legitimitet och att samhället reagerar proportionerligt med hänsyn till brottets karaktär. Sammantaget anser dock Länsstyrelsen att de identifierade riskerna med förslaget överstiger den bedömda nyttan. Med den utgångspunkten motiveras inte ett så pass ingripande förslag och därmed avstyrker länsstyrelsen förslaget om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder.

9. En särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder

Sammantaget anser Länsstyrelsen att riskerna med förslaget överväger nyttan. Mot den bakgrunden avstyrker Länsstyrelsen förslaget om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder.

Länsstyrelsen anser att utredningen är väl genomarbetad och innehåller analyser, konsekvenser och resonemang utifrån olika perspektiv. Länsstyrelsen är enig med utredningens bedömning att en generell sänkning av straffbarhetsåldern inte är en adekvat åtgärd primärt mot bakgrund av att den allmänna brottsligheten bland unga minskar¹ och att en partiell sänkning av straffbarhetsåldern medför

¹ Ungdomsbrottslighet – en kunskapsöversikt författad av Robert Svensson professor vid Malmö Universitet

färre negativa konsekvenser. Länsstyrelsen har förståelse för behovet av att stärka det straffrättsliga systemets legitimitet och att samhället reagerar proportionerligt med hänsyn till brottets karaktär. Länsstyrelsen anser dock att behovet inte motiverar ett så pass ingripande förslag med de risker och den försämring av barns rättigheter som förslaget innebär.

Länsstyrelsen identifierar en rad risker med förslaget inom flera olika områden:

- Förslaget kommer, vilket även utredningen konstaterar, ur ett brottsförebyggande perspektiv sannolikt inte leda till minskad brottslighet² och dessutom sannolikt öka risken för återfall i brottslighet.
- Förslaget riskerar att trycka den grova organiserade brottsligheten nedåt i åldrarna.
- Förslaget försämrar barns rättigheter och riskerar därmed att kränka Sveriges åtagande enligt barnkonventionen.
- Utredningsdirektivet begränsar utredningens möjlighet att undersöka andra mer lämpliga alternativ för att uppnå de syften som uttrycks i samband med förslaget. När samhället vidtar åtgärder som riskerar att begränsa individers rättigheter eller kränka Sveriges åtagande enligt barnkonventionen är det särskilt viktigt att uttömma alternativa åtgärder för att uppnå det grundläggande syftet för åtgärden utan att rättighetsinskränkningar behöver göras.
- Länsstyrelsen konstaterar att det genomförs flertalet åtgärder inom området och betonar vikten av att effekterna av åtgärderna följs upp och utvärderas innan fler ingripande förslag föreslås.
- Införandet av ungdomsfängelser och Kriminalvårdens utökade ansvar för barn och unga behöver utvärderas innan samhället föreslår att utöka antalet barn i den miljön, vilket förslaget om en sänkt straffbarhetsålder faktiskt innebär.

Länsstyrelsen bedömer att ovanstående redogjorda risker överväger den bedömda nyttan med förslaget och mot bakgrund av det

² Tova Bennet och Sverker Jönsson, <https://www.lu.se/artikel/inget-stod-i-forskningen-hardare-straff>, Lunds universitet, 2024

avstyrker Länsstyrelsen förslaget om en särskild reglering om sänkt straffbarhetsålder.

10.4 Undanröjande av ungdomstjänst och ungdomsvård enligt ett ungdomskontrakt

Länsstyrelsen är enig med utredningens förslag om att det inte längre ska krävas att den dömda i väsentlig grad underlåter att fullgöra sina åligganden vid ungdomstjänst och ungdomsvård för att påföljden ska kunna undanröjas.

Länsstyrelsen delar utredningens slutsats men vill samtidigt betona utredningens resonemang om att unga personer befinner sig i en utvecklingsfas och kan därför misslyckas med att fullfölja något enskilt åliggande och därför måste vissa avvikelser accepteras med hänsyn till de dömdas bristande mognad.

10.5 Undanröjande av ungdomsövervakning och utvidgad ungdomsövervakning

Länsstyrelsen delar utredningens bedömning att underlåtenhet av väsentlig grad fortsatt ska gälla för undanröjande av påföljden ungdomsövervakning samt ska gälla för undanröjande av den föreslagna påföljden utvidgad ungdomsövervakning.

Länsstyrelsen är enig med utredningens uppfattning att det inte är lämpligt att varje misskötsamhet kan leda till att den utdömda påföljden undanröjs. Framför allt med hänsyn till den sociala problematik som många gånger omfattar de ungdomar som döms till ungdomsövervakning.

10.8 När den dömda har fyllt 18 år

Länsstyrelsen är enig med utredningens förslag om att påföljden ungdomsvård inte ska kunna utdömas till lagöverträdare som fyllt 18 år.

Länsstyrelsen vill betona vikten av att sociala insatser fortsatt genomförs för unga lagöverträdare vid sidan av påföljdssystemet och att detta kan komma att kräva en ökad samverkan mellan Kriminalvården och andra offentliga aktörer som kommun och region.

12. Straffmaximum för unga lagöverträdare

Länsstyrelsen har förståelse för utredningens förslag i och med att förslaget till förändrad lagstiftning harmoniserar med tidigare förslag om förändrad ungdomsreduktion för lagöverträdare i åldersgruppen 15–17 år.

Länsstyrelsen vill framhäva att hårdare straff inte leder till minskad brottslighet och att även risken för återfall kan sägas öka utifrån längden på fängelsestraffet. Vid längre straff för unga lagöverträdare behöver påföljden kombineras med sociala insatser för att motverka risken för återfall vilket kan komma att kräva en utökad samverkan mellan Kriminalvård och andra offentliga aktörer som kommun och region.

14. Ökat statligt ansvar för barn och unga som begår allvarliga brott

Länsstyrelsen har under tidigare avsnitt framhållit att det kan krävas en utökad samverkan mellan Kriminalvård och andra offentliga aktörer för att bibehålla samt eventuellt utöka sociala förebyggande insatser i kombination med dömda påföljder för unga lagöverträdare. Samverkan kan även sannolikt behöva inkludera

regioner med anledning av den höga andel unga lagöverträdare som diagnostiseras med en psykiatrisk diagnos³.

Bilaga 3. En generell sänkning av straffbarhetsåldern

Länsstyrelsens bedömning är att det inte är motiverat med en generell sänkning av straffbarhetsåldern. Bedömningen grundar sig i de risker och motiveringar som Länsstyrelsen beskriver ovan.

Länsstyrelsen anser att de samhälleliga resurser som krävs för att hantera en generell sänkning av straffbarhetsåldern överstiger den bedömda nyttan. Om samhällets resurser inte är tillräckliga för att hantera en generell sänkning är risken att det straffrättsliga systemet urholkas och tappar sin legitimitet vilket är det motsatta till vad utredningen vill åstadkomma.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Helena Höij med brottsförebyggande samordnare Ulrika Andersson som föredragande.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

³ SiS (2023), kartläggning av psykiatriska vårdbehov bland barn och ungdomar inom SiS år 2022, forsknings- och utvecklingsavdelningen på SiS, s 12